

להלן קטעים מהכתבה של אורי אבנרי על איש-השנה עמירם ניר, שהופיעה ערב ראש-השנה 1987 תחת הכותרת "יועץ הסתדים".

כ אשר התפרצה הפרשה, ונודע שמו של עמירם ניר להמוני ישראל והעולם, הצטייר האיש כצבר אשכנזי טיפוסי, מהדורה מודרנית יותר של בן דורה-הפלמ"ח, הטיפוס שהיה בשעתו גיבורן של עשרות יצירות-קישט בספרות ובקולנוע.

אולם ניר רחוק מאוד מטיפוס כזה. הוא אומנם צבר, יליד הארץ, אך בעיניו של איש דורה-הפלמ"ח, בן היישוב הוותיק, הוא כמעט עולה חדש. עמירם ניסקר נולד ברמת-גן ב-1950, אך הוריו הגיעו ארצה רק שלוש שנים קודם לכן, ב-1947. שניהם ניצולי-השואה.

שני ההורים נולדו בעיירות קטנות בפולין — כמו מנחם בגין, שימעון פרס ויצחק שמיר. האב נולד ביצחק אוסטרוביץ, האם בעיירה בירז'ק. האב, יצחק, גדל בבית רתי מאוד, אך "התפרק" עוד בפולין.

רוב בני המשפחה, מצד האב ומצד האם, מרים, הושמרו בשואה. לאב אחות אחת מניצולות אויש וויץ, המתגוררת בארץ. האם היתה בגטו-ירושלם ונמלטה משם.

ההורים התחתנו עוד בפולין. האם היתה ציורנית מהבית, חברה בתנועת-נוער ציונית. היא הגייעה לישראל שנה בעלה. כמשך שנה זו התגוררה בקיבוץ בית-זרע.

האב למד רפואת-שיניים בפולין. בארץ עבד כמשך כמה שנים כטכנאי-שיניים, עד שהוכר כי רופא. גם האם עברה במשך כל השנים. המיקצוע: מורה לתפירה ולגזירה בבית-ספר תיכון מיקצועי. כמו כל מישפחה של עולים חדשים, משאית הפליטה, עברה המישפחה ררך קשה עד שהתבססה. המצב הכלכלי בשנים הראשונות היה קשה, אם כי לא הגיע עד כדי מחסור ממש.

שני הילדים, עמירם ואחותו הקטנה ליאורה, הצעירה ממנו בשלוש שנים, גרו בחדר אחר ביחיד ברידה היתה גם מירפאת-השיניים של האב. בבית שורה בשנים הראשונות אווירה של חיסכון, אם כי תמיד היה מצוי מה שצריך. מה שצריך — אך לא יותר.

מיצרך אחד לא חסר מעולם: ספרים. ספרים מכל הסוגים, וביניהם ספרות קלאסית. ניר מעולם לא הרחיק את הדיבור על ילדותו. על כל 14 שנותיו הראשונות מעולם לא אמר מילה.

יתכן כי שנים קשות אלה הן שגרמו להידוק הקשר בין שני הילדים. עד היום קרובים עמירם וליאורה זה לזה הרבה מכפי שרגיל בארץ בין אח ואחות. יש ביניהם דימיון רב, לא רק מבחינה

התאונה שבה מצא אותו המוות היתה רק האחרונה בשרשרת של מישחקים עם המוות

הפגיעה השלישית, החמורה ביותר, אירעה כעבור שנתיים, ב-1972. אז היה בן 22, קצין בצבא-הקבע, כתב של גליצה"ל, והיה ידוע כנהג פזיז.

היה עליו לסקר תרגיל של ח"ר במעלה-הארזים. מים. הוא יצא ברכב שלו מביתו ברמת-גן. ביציאה מהעיר, בבוקר, עקף אותו רכב שבא מאחוריו, חתך את המסלול והעפף אותו הצידה.

ברזל ורסי-זכוכית חדרו לעינו הימנית, והיא נשפכה על החולצה. הוא ניסה להחזיר אותה בחזרה לארובה, בתיקוה להצילה.

כל העת היה בהכרה מלאה. הוא עצר מונח, ביקש מהנהג להוביל אותו לבית-החולים הקרוב ביותר, כשהוא מחזיק את העיץ במקומה בידו, וראשו מוטא אחורה. כך נכנס לחדר המיון. אחיות ותיקות וקשותות לא ראו מראה כזה מימיהן.

גם בבית-החולים לא התעלף. לפני שהוכנס לחדר-הניתוח טילפן לאחותו, ליאורה. זו חשה למקום והוא נתן לה הוראות מפורטות: למי להודיע על התאונה, כיצד לארגן את גרירת המכונית למוסך. הוריו היו בחו"ל.

שאלתן קיוצו? מתי זה קרה? האם בימי לימודיו בבית-הספר? האם עוד לפני כן? האם השפיע על כך המצב הכלכלי בבית, בשנים הראשונות? האם יש לזה קשר עם זיכרונות-השואה של ההורים או עם היותם עולים חדשים? האם זה יצר מצב של חרדה בבית? האם מנת-המישכל הגבוהה שלו גרמה לניכור?

על כל פנים בחיבון חדש נראה עמירם ככל נער אחר. הוא אהב לשחות, לשחק כדורגל ולטייל בארץ ברגל. בעוד שחלק מהתלמידים כבר באו לבית-הספר במכוניות הפרטיות של אבא ואמא, נסעו עמירם ניסקר ואחותו ליאורה, שלמדה אף היא באותו בית-ספר, באוטובוס מרמת-גן עד לתחנת-הרכבת, ומשם הלכו ברגל. לפעמים בא עמירם על אופניים.

העין הימנית אבדה

אחרי פיוס לימודיו בבית-הספר התיכון לא התגייס עמירם ניר מיד. נותרו לו כמה חודשים עד לשרות הסדרי צה"ל, והוא התחיל ללמוד פילוסופיה באוניברסיטה העברית. אז גם

ניר זבי צבי, נוס פזו ברנל

ניר בטלויזיה, 1975. אחיות קשוחות לא ראו דבר כזה

שיחבשו אותו, כדי שיוכל להמשיך עם היחידה, שעמדה לצלות את התעלה. הוא נחבש, ומיד לאחר מכן נפצע שוב מרסי-פגז בשיפולי-הגב. הפעם לא היה יוכוח. עמירם, הפצוע בפעם התמישית, פונה לבית-החולים שגור-צדק בירושלים.

תמונתו בבגדי בית-החולים, ליד הקומיקאי האמריקאי-יהודי דני קיי, פורסמה בעיתונים. סיפר אז עמירם: "דני קיי בא לבקר בבית-החולים וישב על המיטה שלי. הייתי מטושטש לגמרי. הפגיעה כאבה, וניסיתי להרחיק אותו, אבל זה לא הטריד את קיי, שהתלוצץ: מישוה מנסה להוריד אותי מהמיטה שאני יושב עליה. אני לא יודע מי זה, אבל אם אמצא אותו, אוציא לו את העיץ השנייה!"

חיסמונת דיין

מה מלמדות הפגיעות הרבות האלה על איש השנה תשמ"ז? הן יוצרות כמעט אוטומאטית אסוסיאציה עם אדם אחר, שהיה עתיד תאונות ופציעות: משה דיין.

כמו ניר, איבר דיין את עינו, השמאלית. אצל דיין זה קרה בפעולה קרבית, במהלך הפלישה הבריטית ללבנון במילחמת-העולם השנייה. דיין, שנלווה לכוח אוסטרילי, עלה לגג בניין. בצורה בלתי-יוזמה, כדי לצפות באויב במישקפת. כדור פגע במישקפת, וזו חררה לארובת-עיניו. דיין אחז בעצמו במישקפת התקועה בעין, וכך הגיע אחרי נסיעה ארוכה לבית-החולים. בגלל אופי הפגיעה של ארובת-העין, לא יכול היה להודק לעיניו זכוכית.

לאחר-מכן נפצע דיין כמה פעמים. פעם נפצע בעת חפירה ארכיאולוגית בלתי-יוזמה. הארמה התמוטטה עליו.

ריבוי כזה של תאונות ופציעות אינו יכול להיות מיקרי. אצל דיין, כמו אצל ניר, היה קשר ברור בין אומץ-לב גופני בלתי-רגיל ובין חוסר זהירות.

פסיכולוגים אומרים שתכונות אלה מעידות על יצר כמוס הערס עצמי. מה מקורו? על כך יש תיאוריות רבות. יש המדברים על ריגשי-אשמה תת-הכרתיים. האדם חש באשמה דימינית. התחושה נזרעה בו בילדותו, והוא מעיניש את עצמו.

תיאוריה אחרת אומרת שזהו סוג של בריחה. אדם שהציג לעצמו משימות בלתי-אפשריות, והמרגיש שאינו יכול להתמודד איתן, מוצא לעצמו בדרך זו אלבי.

דיין לא התגבר על בעייה זו מעולם, והוא לקח אותה עימו לקבר.

אדם גדול. תאונות

עמירם ניר לא עצר בדרונו בגלל הפגיעות הרבות. מייד כשהחלים מן הפגיעה חזר לזירת-הקרב. במשך חודש שהה בפאיר, ועם הפסקת האש הצטרף לגרודים ששהו בגולן.

"יש לך שעה!"

יום פיוס המילחמה היה ניר קצין בדרגת סגן, בן 23. הוא חזר לטלויזיה והתמנה כאחד משלושת עורכי מבט, תפקיד שבו היה עליו לתת הוראות ולפסול כתבות של כתבים הרבה יותר ותיקים ומנוסים.

הקאריירה שלו היתה בעיצומה. דן שילון קיבל לידו את מחלקת-החדשות, שיתף את ניר באירגונה מחדש. ואז אמר לשילון: "ההחלטתי להתגייס לחיל-השיריון!"

שילון נהדחם הגיב בטרוניה: "אתה עוזב אותי עכשיו?"

זה קרה כך: בנובמבר 1974 יצא עמירם לצלם כתבה על ההתנדרות לצבא-הקבע. האלוף משה (מוסא) פלד, מפקד גייסות-השיריון, סיפר לו על המחסור החמור בקציני-שיריון, שרבים מהם נהרגו במילחמה. הוא הסביר שגייסות-השיריון עומדים להכפיל את כוחם, וכי הוא מנסה לגייס קציני מילואים מגייסות אחרים, שיתנדבו ויעברו הסבה לשיריון. תוך כדי כך העיף מבט רב משמעות בעמירם.

"יש לי זמן לחשוב?" שאל ניר. "בוודאי", השיב האלוף, "יש לך שעה!" בתום השעה התנדב עמירם, ונשלח לקורס הסבה לקציני-שיריון. גם אחותו הושפעה ממנו, התנדבה לתקופה של שנה ושירתה כקצינת-חינוך בסניג.

את השרות סיים עמירם כעבור שנה כמפקד פלוגת-טנקים.

מרוע הלך לצבא-הקבע? השיב עמירם באחת ההזדמנויות: "פחיתתי להגיד שהמניעים שלי הם אידיאליסטיים. פטריוטיים הפך למילה גסה."

לפני הניתוח כבר ידע ניר שעיניו הימנית אבודה. הוא עבר סידרה של ניתוחים, שהכשירו את חלל-העיני לקליטת פרוטזה. אי-אפשר להכין לו את הפרוטזה בארץ. הוא נסע לגרמניה, למקום מיוחד שבו מייצרים עיניים מלאכותיות בתהליך מסובך. עד היום הוא נוסע לשם בכל פעם כשהוא זקוק לעיני חדשה.

פגיעה ליד התעלה

כששוחרר מבית-החולים שוחרר ניר גם מצה"ל. שוב נרשם לאוניברסיטה העברית, הפעם ללימודי כלכלה ויחסים בינלאומיים. באר-תה שעה התקבל גם לטלויזיה, עבר קורס כתבים והפך כתב משימות כלליות.

זה היה מצבו כשפרצה מילחמת יום-הכיפורים. הוא מצא את עצמו במאגר הקצינים שלא שובצו עדיין בתפקידי-מילואים. על כן עשה מה שעשו רבים באותה שעה, כשמצאו את עצמם במצב זה: ביום הראשון של המילחמה הגיע לחזית ביוזמת עצמו, ותבע לשבצו בתפקיד קרבי. הוא הגיע לחטיבת-הצנחנים של דני מט, שבו שירתו חבריו מימי השרות הסדרי. המ"ט סירב, אך ניר הודיע לו שיצטרף ליחידה על אפו ועל חמתו. בלי בריחה נכנע מט ושלח אותו לאחד הגרודים, ככתב.

ניר התקשר עם הטלויזיה בירושלים וביקש לצרף אליו צלם. השניים הסתפחו לגרוד הראשון שפרץ את המצור המצרי על המוצב בודפשט בקו ברילב. את כתבותיו שלח לירושלים ככל דרך אשפזית — באמצעות פצועים שפגועו לעורף, אישי המסוקים שהביאו מפקדים, מטוס פאנום ששחת נחיתת-איוס (הטייס טילפן מהכסית לטל-וויזיה, ששיגרה מונחית לקבל את הכתבה).

כמהלך הפעולה הזאת נפצע בפעם הרביעית. ליד מוצב בודפשט, על גדת התעלה, פגע רסיס של פגז ברגלו. הוא סירב להתפנות וביקש

עזב בראשונה את הבית ועבר לירושלים. יתכן והיה ממשיך בלימודים, כמיסגרת העתיד דה האקדמית, אילו נמשך לכך. נראה שכבר אז היה קשה לו לכתור בין הצבא והחיים האזרחיים — מחלוקת פנימית, המסבירה כמה מן היוגנים התכופים בקאריירה שלו לאחר-מכן. על כל פנים, לפתע הפסיק את לימודיו והתגייס לצבא.

היה מובן מאליו שצעיר כזה יתגייס לצנחנים. חודשים מעטים אחרי שהתגייס, ב-1969, איר-עה לו תאונת-אימונים. היתה זאת הפגיעה הראשונה בחייו עתירי הפגיעות. רשימת הפגיעות והתאונות שלו ארוכה. כמעט חסרת-דוגמה, ואין ספק שיש לה קשר עם אופיו.

בשעת תרגיל יחידתי נפל מצוק. עצם הכתף שלו נשברה. במשך חודש שכב בבית-החולים הדר-טה בירושלים. הפרופיל שלו הורד. נבצר ממנו להמשיך כשיר קרבי. ידיד הציע לו לבוא לתנה הצבאית, וליצ'ה"ל, ככתב צבאי. כך החלה הקאריירה התיקשורתית שלו.

בהזדמנות זו גם החליף את שם מישפחתו. ניסקר הפך ניר. תוך כדי שרותו בנ"צ"ל, ועליפי רישותו הכלת-גלגלית, הועלה הפרופיל שלו שוב, והוא התעקש ללכת לקורסי-קצינים. משם חזר לנ"צ-צה"ל כקצין — דבר נדיר למדי.

ככתב צבאי הצטרף לפשיטות צה"ל בלבנון. הוא יצר קשרים עם המפקדים, ואלה עזרו לו להגיע לפעולות נוספות. הקצינים, שראו בו לוחם מעולה, בעל כושר קרבי ואומץ-לב, נשאר קשרים עימו עד היום. גם אחרי שעבר לתפקידים אחרים, ראו בו אנשי-צה"ל אחר משלהם.

באחת הפשיטות האלה, ב-1970, נפצע בפעם השנייה. כאשר ליווה יחידת-ח"ר נפצע מתחת לברך, כנראה מרסיס של בוקקה. יחד עם כל היחידה פונה ארצה כבטי"ל. אחרי שהייה בבית-החולים הוחזר לשרות.

חיוצנית, אלא גם בקשיחות-האופי ובררך המחשבה בהרהרה והשכלתנית.

ההורים יבררו עם הילדים עברית. אולם בנייה הם דיברו והורים גם פולנית. היה זה בית של עולים חדשים, ששורשיהם במזרח-אירופה ובתריכותה.

האם היתה הדמות הפוליטית בבית. היא היתה מזוהה עם מפ"ם, וכמשך ומנ"מה אף היתה פעילה במפלגה. לימים העדיפה את הבית על הפעילות הפוליטית, ונטשה אותה.

היה זה אך טבעי שהנער עמירם יצטרף לקו השמרי-הצעיר, וילמד בבית-הספר תיכון חדש, שעליו ריחפה רוחה של טוני הלה האגדתית. תיכון חדש היה המוסד החינוכי של העלית האשכנזית בתיאביב. הוא חינך לרמקושת-ול-הומאניזם, ושררה בו אווירה מלאכותית מובהקת, תוך שימת הדגש על אמנות ותרבות אירופית. עמירם היה תלמיד טוב, פעיל במועצת-התלמידים בבית-הספר. במשך תקופה מסוימת ניגן בטורמבון, ואף היה חבר בתזמורת העירונית של רמת-גן.

אז גם התחיל בקאריירה העיתונאית שלו — בעיתון בית-הספר. הראיון הראשון שערך כעיתונאי נאיתחלו היה עם אייבי נתן, שהפך לימים ללידו הטוב.

כאשר הגיע ניר לתיכון חדש, ב-1964, כבר היתה מישפחתו מעורה בארץ, וגם מצבה הכלכלי התבסס. האם בכל זאת הרגיש הנער שהוא שונה מנערי-השכונה של שיכבת-העלית הוותיקה, ש אינו "שייך", שאינו "משלנו"?

האם חש שעליו להוכיח את עצמו? האם זוהי אחת הסיבות לשאפתנות הקיצונית שלו, שאינה אופיינית לצברים, הידחפה הפנימית שלו להצטייין ביי בכל מחיר, להוכיח את כושרו ויכולתו, להגיע לצמרת?

יש תעלומה מסוימת לגבי עיצוב אופיו. מה גרם לו להיות מופנם, מנוכר משהו, אנאליטי וקר,